

1. ויקרא י"ט, ט"ו

כפשוט מתפרש הפסוק בבית דין - לדון כל יפודי באופן שוה ובלדק.

2. שבועות ד' ע"א, ת"ר בלדק תשפוט צמיתק.. לשוא דדייני' ורש"י

הברייתא כוללת בלדק תשפוט' שני ענינים שונים: א. שפבית דין תתנעט עם שני בעלי הדין באופן שוה ב. שכל יחיד ידון את חבריו לכף זכות במחשבתו. רב יוסף שנה שפוא מלואו לדון יפה - דייני' לפרקדים דין תורה בין תלמידי חכמים על פני אחרים, וכן בשוא דדייני' - איפד שפדין מניח לדייני' לפרקדי' א"פ שיקוד דעתם - שיציפו את פתח' דעומת בעד דיעו שאינן ת"ח. ולכאורה יש כאן אירוב עניינים שנים ואפילו סותרים - ופכד אאותו פסוק!

בסנהדרין מלינו אוד דרש מבלדק תשפוט' -

3. סנהדרין ג' ע"א, רב אחא ברבי איקא אחר... חז דגמיר'

לפי רב אחא נלמד מבלדק תשפוט' (לשון יחיד) ששם דייני' יחידים כשר לדון בהודאות ופלוואות מן פתורה (שלכא כגזירות וחבלות שטרתיים ע' מה"ת מצה שכתוב, א-לרפי' שלש פאנים) ומדרבנן זריק שלש דוקא כדי שלפחות אחד מהם יפ"ה יודע ספר.

4. ספר המלוות לפרמב"ם עשה קצ"ז

הפרמב"ם הביא את דברי הברייתא שראינו פכודל עם את פחיוב לבית דין לתתנעט בשוויין עם בעלי הדין וגם את פחיוב על פחיד לדון במחשבה את חבריו לכף זכות. ופרמב"ם גם הביא את דרשת רב אחא - ופוסק' שבלדק תשפוט' פוא מלואו לדון (שפרי, בלדק תשפוט' פוא מלות עשה ולכא רק ריבוי לפכשיר דייני' יחידים).

5. ספר פחיוק מלואו רע"ה

עם פחיוק כולל מלואו כל הפירושים - ומפורש פחיוק ששם פאנן לדון את חבריו לכף זכות פוא מה"ת שפרי כתב שפמלואו נעצת עם בנקיבות הפסולות לדון מפלי' שפיא כוללת את פמלואו לדון את חבריו לכף זכות. ופחיוק כנראה פ"ה מוצר מצה שמלואו אחת תכולת פרה דייני' שנים. ולכן פסביר שפז' פשוה בין כל פאניינים פוא לרשכין בינע שלום.

6. סמ"ט עשין ק"ו... וכו'

עם פסמ"ט כולל מלואו את פאניינים פשנים שראינו בחז"ל.

וא"כ - לפי מה שראינו בראשונים פמלואו כוללת עם פלכות פנעצות לדון (פמלואו על פחיד לדון). פמלואו על פדיינים לתתנעט עם בעלי הדין בשוויין, ופמלואו על פדיינים לפקדים תלמידי חכמים פבאים לדון וגם את פפלכפ פנעצת ליחיד מחול' מבי"ד לדון את חבריו לכף זכות. ומה שקשה במיוחד פוא זה שמל"ד אחד פמלואו מחייבת שוויין בין בעלי הדין - ומל"ד שני פקדמה לת"ח פבא לדון - שזה פופק פשוויין. ופחיוב לדון את פחבר לכף זכות - שפוא נלאו פכדק!

בנעצת מלואו לדון את חבריו לכף זכות מלואו פחפ"ז חיים חידוש בדברי פרמב"ם -

7. רמב"ם פרק ה' דעות הלכה ז'... ורודף שלום'

הרמב"ם כולל את פאנן לדון לכף זכות בין מדות פחכם - ופאחרונים פבינ שלפי פרמב"ם פוא מדפ אוב פבאלמא ולכא חיוב דאורייתא.

8. פתיחה לספר חפ"ז חיים עשין ג' בבאר מים חיים, ואם יתפס עלי פקורא... שאינו רשע'

פחפ"ז חיים דייק מלשון פמשנפ באבות ומלשון פרמב"ם פפלכות דעות שפחיוב לדון את חבריו לכף זכות פוא במכירו דוקא אובל במי שלכא מכירים - ויכול לפיות שפוא אדם רשע - פאנן לדון לכף זכות פוא מדפ אוב בלדב.

דברי פח"ח כמעט ומפורשים בפירוש פמשניות לרמב"ם על אבות וברבינו יונה שם -

9. פירוש המשניות לאבות פרק א' משנה ו' ד"ה ופוי דן

הרמב"ם כתב במפורש במני' שמוכר כלדק יש חיוב לדון לכף זכות ואפילו אם פמעשה נעשה לכף חובה. ומי שמוכר כרשע יש לדון לכף חובה עם אם פמעשה נעשה לכף זכות - ובמי שלכא מכירים מל"ד פחסידות יש לדון לכף זכות.

10. פירוש רבינו יונה לאבות שם ד"ה ופוי דן... ואם פוא רשע'

עם ברבינו יונה מפורש מדובר דוקא במי שלכא מכירים.

וא"כ - מלות בלדק תשפוט' לכא נאמר אלכא במי שמכירים, אובל בבן אדם שלכא מכירים לכא מלינו איק חייבים לתתנעט מה"ת - אובל ממדת חסידות יש לדון כל אדם לכף זכות.

והנה, באי שמוכר כלידיק כתב הרמב"ם שחייבים לדון אותו לכף זכות גם כשפאעשע נגט עכ"ל חובב ופביא את פאמאר בשבת ע"ה פחושד בכשרים-

11 שבת ז"ז ע"א, אחר ריש דקיש... ואו"

ריש דקיש למד ממנה רבינו ע"ה שפחושד בכשרים לוקה באפו

פמימרא מובאת ע"ה ביומא ע"ה פמשנה אחרי שפשיעו זקני בי"ד את פכפן גדול בארבי יו"כ של"א דשנת ממא שלמימראו - ע"ה פכפן גדול וגם זקני בי"ד היו בוכים - פכפן גדול אחרי שחשדו בו שפא זדוקי פוא (ויקדים את פנחת פקצורת ע"ה פאחלים ע"ה פני כנסתו עקודש פקדשים) והזקנים ע"ה שחשדו בו-

12 ויומא י"ט ע"ב, פוא פורש... באפו, ופיה"נ דפראמ"ס ש פ"א נ"ה, ופס פו"ו...

מלשון פראמ"ס נתן ע"ה פין שאסור מפ"ת לחשוך בכשרים.

אז פלכפ בענין פלידיק מליען בברכות-

13 ברכות י"ט ע"א, תנא דבי ר' ישמעאל אס ראית... למריה'

פראופ ת"ח אבר עבירה בליל ע"ה (ע"ה מה שראינו ברמב"ם מדובר באופן שפ"א ודאי עבירה ואין שום אופן לדון לכף זכות) עדיין חייבים למור שבדאי כבר חזר בתשובה ע"ה פבוקר - ואם נגש למאונס של אחריים אין לתלות שם (של"א ע"ה פפחזרת פמנון) ע"ה שפ"א ברור שאכן פחזיר את פכס'.

משמעות פ"ה כאן - פ"א שדין זה לא נלמד מבלדק תשפוט - אל"א שפוא מדין חזקה - וכש"כ פ"ה, שפ"א ע"ה דעתך אל"א ודאי ע"ה תשובה'

14 די פקטנא פרק ט' דעות פלכפ כ"ד

לפי די פקטנא אחרי שפחזיקים את פתי"ח שבדאי ע"ה תשובה אין ע"ה פכוחו ע"ה פאבירה.

15 ספק חפ"י חיים פלכפ לשון פרא ע"ה כ"ד באר מים חיים ס"ק י"ח, ודע'...

פחפ"י חיים פסתפק אס אפ"ש ע"ה חזקת תלמידי חכ"ם ע"ה פ"ה את ע"ה מלכות תוכחה.

וכ"ה זה בלידיק ובתלמידי חכ"ם - שחייבים לדון אותו לכף זכות בכל אופן שרק אפ"ש, ומידיק ברשע ראינו ברמב"ם שדין אותו לחובה אס יש איזה אופן לדון לכף זכות או ע"ה חובה - ופ"א ע"ה את פפסוק במש"ל, כי יחנן קולו אל תאמין בו' - ולכאורה ע"ה פ"ה פוא מדין חזקה. בע"ה ע"ה פדברים מפורשים ברבינו יונה בשערי תשובה ובפירוש לאבות-

16 שערי תשובה ע"ה רבינו יונה שער של"ש פאמאר ר"ח, ופנה כי תראו אד"ס...

רבינו יונה כאן פ"ה את מלכות, בלידיק תשפוט' באי שאני מכיר כאד"ס בינו - שג"ה מן פח"א בדיק כ"ה אב"ה נכ"ה בו פ"ה פ"ה אין בו פכרעה ע"ה זכות או ע"ה חובה - שחייבים מפ"ת לדון ע"ה זכות. ובאותו בינו ע"ה פ"ה ע"ה חובה - ע"ה א"ז אין לדון ע"ה חובה אל"א ע"ה פ"ה את פדבר כספק.

17 פירוש רבינו יונה לאבות פרק א' משנה ו' ד"ה ופ"ו דן

כאן כתב רבינו יונה שבבינו ע"ה אס פדברים נגים ע"ה חובה יש ע"ה חובה ע"ה זכות.

יותר מזה מליען בספר חפ"י חיים שאס פדברים נגים ע"ה חובה מציקר פדין מותר אפ"ה לדון ע"ה חובה-

18 ספר חפ"י חיים פלכפ לשון פרא ע"ה כ"ד באר מים חיים ס"ק י'

לפי פ"ה פ"ה פ"ה חובה מכרעה יותר מותר לדון ע"ה חובה - נכון מצד ע"ה פ"ה בספק - ולמדת חסידות יש לדון ע"ה זכות.

פוכחותיו ע"ה פ"ה ע"ה ש"ה דברי רבינו יונה בשע"ת (יש ע"ה פ"ה את פדבר ע"ה חובה) אינם מציקר פדין - ז"ריכות אין-

פ"ה פ"ה ר"ה מזה שפ"ה את חבירו ע"ה ש"ה באדים א"ה ק"ה ע"ה חובה - ואס אסור לבריות לחשוך בו פ"ה זו ק"ה ח"ה אין ע"ה פ"ה -

19 ב"ה ע"ה ע"ה, אחר רב פודו פאמאר רב כ"ה מ' יש ע"ה... משת"ל וארס ק"ה ע"ה

רבינו חש שפחמת ארדת תלמודו ישכח רב א"ה שפ"ה ויכפור ויארס שיק"ה את רבינו - ולכאורה ז"ה - וכי רבינו בינו פ"ה ש"ה מציקר פדין לחשוך בו ש"ה מ"ה אין ע"ה ח"ה ע"ה

סנהדרין כ"ו ע"א, ר' חייא בר זרעקא... דעקלקלות', אמרו ארודא... שנה' ורש"י

רש דקיש רי"ה סבור שהיות ופכריצה כ"ז חובה - איילו רי"ה איסור מלאכה בשמי' חמור בעיני'ם לא פו' דני'ם את פחורש ופזומר עכ"ז זכות - וגם ראי'ה זו זריק' עי'ן שני' לא פו' רבי' חייא ורבי' שמעון חייב'ם לדון את עושי המלאכה עכ"ז זכות מפני ש'לא פכירו אותם - אחש' ריש דקיש ש'ז' שפ'י בכל זכות דני'ם אותם עכ"ז זכות פיתה מפני ז'ז'ז' מלי'ם באיסור מלאכה בשבי'ית.

בסוף רבי'ח פח"ח מקור למדת חסידות ברבעו יונ' באבות לדון את פבינע' עכ"ז זכות עס כשכ"ז חובה מכריצה-

שבת קכ"ז ע"א אמר רב ירמיה בר אבא... ידן אתכם לזכות' (בסוף פאנן קכ"ז ע"ב)

פח"ח רבי'ח מכאן ש'עס בדברים רחוקים יש ענן לדון את חבירו עכ"ז זכות - אב'ד' לכאורה פו' כולם לדיק'ם ופח"ח לדון עכ"ז זכות אופן פוא מציקר פדי'ן - וגם במאש'ע באד'ם שיר'ד מאלי' פאל'ין מפורש בשאלותות מ'א מדובר-

עוילתות דרב אחאי גאון פ' שנות שאילתא נ'... ופתירו את נדרי'

פמאסיק רי"ה ר"א בן פורקונ' (ופפוא' רבי' עקיבא) ופ'עאילתות פתח ב'ז' שאסור לחשו' וחייבים לדון עכ"ז זכות - וגם פדי'ן את דברי' פ'נא', פדי'ן את חבירו עכ"ז זכות דני' אותו מן פשא'ים עכ"ז זכות' כעיקר פדי'ן ול'א רק דבר טוב.

פוי'ז'א דדינא - שבדיק חייבים לדון עכ"ז זכות עס כשכ"ז חובה מכריצה וגם כשאופן פזכות רחוק מאד, וכשבדאי' עבר אביר'ה אס' תלמי'ד אס' פוא בודאי' עש' תשוב' (ע'ד ש'פ' פ'י'ד פקאנ' פאורים מלפוכי'חו). וא' פוא רש' חייבים לדון אותו עכ"ז חובה עס כשכ"ז זכות מכריצה, ובדינע'ן ופכ"ז זכות מכריצה חייבים לדון עכ"ז זכות וגם כשאין פכריצה מלי'ת, בלדיק תשפוט' מחייבת לדון עכ"ז זכות, ואס' כ"ז חובה מכריצה פ'י' פח"ח מציקר פדי'ן מותר לדון עכ"ז חובה, ורבינ' יונ' כתב ש'שאי'ר את פדבר בספק, ולמדי'ת חסידות יש לדון עכ"ז זכות, וכ' ז' מ'א שמוכר' ענ', אב'ד' מ'א ש'לא מכירים פאנע'ן ש'ד לדון את כ' אד'ם עכ"ז זכות פיא נדי'ה אב'ד' ובכ'ד' פנ'ג'ת פחכ'ם.

ולכאורה - א"ל שרבינ' יונ' לא פביא את, בלדיק תשפוט' אל'א בדינע'ן, פמלי'ו כול'ת עס את די' פדי'ק ופבינע'ן, ואצ"פ שדי'ן פדי'ק ופרש'ע מבוססים על פלכות חזקה - מאי'ז' דין אסור לדון אותם כ'ג'ד פחזקה אס' לא מ'בלדיק תשפוט'!

ואי'כ - אין פפירוש ב'בלדיק תשפוט' לדון עכ"ז זכות - שפ'רי בדינע'ן וכל' חובה מכריצה וברש'ע אין פחויב לדונ' עכ"ז זכות.

וי'ז' - מלי'ת, בלדיק תשפוט' פכול'ד עס את פחויב ל'פשוות את בעלי' פדי'ן בבית דין - פיא מלי'ו לחפש את פדי'ק - ול'פנ'ג' פדי'ק פ'ע'לו'ים, ל'עוות את פדי'ן בבית דין, וכחו כן פיא מלי'ו על פ'יחי'ד בעל'בו לחפש את פדי'ק ול'א מל'פ'ר ול'דון את חבירו עכ"ז חובה כאש'ר נרא'פ כאילו עבר אביר'ה, וכאן פדי'ק פ'ח'תחלקים - שפ'די'ק במ'ה ש'נע'ע לדי'ק פוא שיותר מסתבר ש'לא חס'א עס כשאנ'ד פמאש'ע פכ"ז חובה מכריצה, שפ'רי רחוק פוא לומר שפ'די'ק נכש'ל בחס'א ש'פ'יר בו תמי'ד, מאי'דיק, כאש'ר מדובר ברש'ע, פדי'ק פוא לדון עכ"ז חובה תמי'ד, ובנע'ע לדינע'ן ראו חז"ל שפ'די'ק פוא לדון עכ"ז זכות שפ'רי בדרך כ'ד'ל אינע'ן חוס'א - ולמדי'ת חסידות זריכים ל'מ'ד' ע'לו' זכות עס כשכ"ז חובה מכריצה, וכ' ז' מ'א שאני' מכיר', אב'ד' מ'א שאין פנ'ג'אותו י'וצות ל' חסידים פכ'לים לקבוצ' מפו' פדי'ק ב'פנ'ת פמאש'ע ש'נכחתי' לראות - ובכ'ד' זכות נדי'ה אב'ד' פיא ל'פסתכ'ד ע'ל סת'ם בן אד'ם כ'די'ק.

ומסתבר שדי'ן לדיק דינע'ן ורש'ע בנע'ע ל'בלדיק תשפוט' נקב'ע אצ"פ פפנ'ג'ע בנע'ע לאיסור שדינ'ם ע'לו' - ואס' ל'מנ'ד בע'ל בבית פזפ'יר ממאכ'לות אס'וקות בקפד'נות נרא'פ כשפוא נכנס למסע'ד'ע לא כשר'ה - פרי' פוא לדיק ל'ענן ז' וחייבים לדון עכ"ז זכות, א"ל ש'נע'ע ל'ענינ'ם אחרים אינ' זפ'יר כ' כ' וייתכן מ' שפוא לדיק בנע'ע למלי'ו מסוי'מת, בינע'ן ברוב פמלי'ות, ורש'ע בנע'ע למלי'ות אחרות! (כך פסק למאש'ע פארש"ז אויערב'ך ז'ז'ז' ול'פ"ד פ'ע'און ר' פ'ל'ד זק'ס ש'לי'ט"א).

אב'ד' - במ'ה ש'נע'ע לחזקת תלמי'ד חכ'ם ש'בודאי' עש' תשוב'ה' לכאורה אין ז' דין לדיק ורש'ע אל'א חזקה מיוחדת בתלמי'ד חכ'ם - פא"ל אס' נכש'ל ח"ו באי'ז'ע איסור חזקתו שחזר בתשוב'ה מ'ד.

יש מקום לומר ש'כחו שפוכי'ח פ'רמב"ם מדברי' רב אחא בסנהדרין שבכ'ד'ל, בלדיק תשפוט' פוא פחויב לדון, כ' יש לראות בפסוק את פחויב ל'פשתד'ל ל'פדי'ן את פנ'ג'ת פזול'ת - ול'א ל'פא'לים אין מ'נה שקורה בסביב'ת - אל'א שפדי'ן בע'ל חייב ל'פיות בלדיק ול'א חפוז וחילוני', וב'פנ'ג' ש'ני אד'ם באב'עס מצדי'פים את פוא ע'ל פני פרא - אס' כ' פחיים מל'אים נסוי'נת.

א' (טו) **לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט לֹא-**
תִּשְׂא פְּנֵי-דָל וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גָדוֹל
בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:

2 ת"ד* בצדק תשפוט עמיתך
 שלא יהא אחד יושב ואחר עומד *אחד מדבר
 כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך דא בצדק
 תשפוט עמיתך *דני דן את חבריך לכף
 זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך
 *עם שאחך בתורה ובמצות השתדל לדנו (ה) יפה רב עולא בריה דרב
 עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נרמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית
 בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה הדר אמר *למישרא בתניגריה

שנת יפה :
 אחד עומד ואחר יושב : שלא יראה
 חבירו שמכדין אותו יותר ממת
 ויסתתמו דבריו : סו דן את חבריך
 לקף וכוס : ולא דין בעלי דינים
 הכתוב מדבר אלא ברואה חבירו
 שעה דבר שאהיה יכול להכריעו
 לדר עבירה ולדר זכות הכריעו
 לזכות ולא תתעבה בעבירה :
 השתדל לדנו יפה : לקמן מפרט
 לה למישרי בתניגריה אם בלא
 שני דינים לפניך ואחד מהם
 של תלמידי חכמים היו פוסק אותו
 תמלה ופסוק אותו מלפניך : לפי
 שלא יי' הא מילתא : לתנופי ליה :

אי נמי לשורא דדייני

אי נמי לשורא דדייני : שמה להחניפו בתמיה : למישרא בתניגריה : כדפרישית אם בלא דין אתר לפני אסוק את זק תמלה :

אי נמי לשורא דדייני : י' דין שאינו תלוי בראיית עדים ולא בשפטיה
 אלא במה שלב הדיינים טסה לזכות ולחייב כגון הכך דכחיות (דף סה)
 ההוא דלחמי להו נכסי לטוביה ואלו שני טוביה והאמרינן התם כהה
 דדייני למי שהדין רואה שהוא ראוי לתת לו מתנה אי נמי לבני
 שטרות של מוכר שכתבו ביום ההוא
 ואין יודע למי מסר המוכר שטריו
 תמלה לחריגין שורא דדייני אף כהן
 קן שלח לי אם הדין תלוי בשהיה
 דדייני זה ראוי לזכותו שחכם וזה
 הוא שורא לשון השלכה כדמחריגין
 ידה בים שדי בימא (שמות טו) :

3 רב אחא בריה דרב איקא אמר
 מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר *בצדק
 תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות
 אפו בתלתא מי לא הוו יושבי קרנות אי
 אפשר דלית בהו חד דגמור

4 מצוה קעז היא שצוה לכל הדיינין להשוות בין בעלי דינין
 ושיהיה נשמע כל אחד מהם עם אורך דבריו
 או קצורם, והוא אמרו יתעלה בצדק תשפוט עמיתך ובה
 הפירוש בספרי שלא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר
 לו קצר דבריך וזו אחת מהכוונות שכולל עליהם הצווי הזה
 ובה גם כן שכל איש מצווה לדין דין תורה כשיהיה יודע בו
 הריב שבין בעלי דינים. ובביאור אמרו אחד דן את חבירו
 דבר תורה שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. וככלל גם כן
 שיתחייב שידון את חבירו לכף זכות ולא יפרש מעשיו ודבריו
 אלא לטוב. וכבר נתבאר משפטי מצוה זו במקומות מפורזים
 בתלמוד. (קדוש' תהו, סנהדרין פכ"א) :

מצוה רלה

5 מצות שופט שיפוט בצדק

(א) לשפוט בצדק, שנאמר [ויקרא י"ט, ט"ו]
 בצדק תשפוט עמיתך, ובה הפירוש שנצטוו
 הדיינין להשוות בעלי הריב, כלומר שלא יכבד
 הדיין אחד מבעלי הדין יותר מן האחר. וכן אמרו
 בספרא* שלא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד
 אומר לו קצר דבריך. וכן בפרק שבועת העדות
 [שבועות ל' ע"א] תנו רבנן, בצדק תשפוט עמיתך,
 שלא יהא אחד עומד ואחד יושב, אחד מדבר כל
 צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך.

וכן בכלל מצוה זו שכל איש שהוא (ב) חכם
 בדיני התורה וישר בדרכיו, שהוא מצווה שידין
 דין תורה בין בעלי הריב אם יש כח בידו. ואפילו
 יחיד יכול לדון מדין תורה, וכמו שאמרו זכרונם
 לברכה [סנהדרין ג' ע"א] אחד דן את חבירו דין
 תורה, שנאמר בצדק תשפוט עמיתך, וחכמים
 הזהירו שלא יהא אדם דן יחידיו. ועוד יש בכלל
 מצוה זו שראוי לכל אדם לדון את חבירו לכף
 זכות, ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב.

שורש המצוה נגלה הוא, כי בהשוויית הדין
 יתיישב העולם, ואם יכבד הדיין אחד מבעלי
 הדין על האחר יפחד בעל הריב מלהגיד כל
 טענותיו לפניו, ומתוך כך יצא המשפט מעוקל.
 ובמה שאמרנו שמצוה על החכם בדיני התורה
 והוא איש ישר לדון בין החולקים, שזהו בכלל
 המצוה כמו כן, גם בזה תועלת, כי החכם והישר
 ידין דין אמת, ואם הוא היודע לא ירצה לשפוט
 ישפטום שאר בני אדם שאינם חכמים ויטו הדין
 על האחד מבעלי ידיעה.

גם במה שאמרנו שכל אדם חייב לדון חבירו

לכף זכות, שהוא בכלל המצוה, יהיה סיבה לחיות בין אנשים שלום ורעות. ונמצא שעיקר כל כוונות המצוה להועיל ביישוב בני אדם עם יושר הדין, ולתת ביניהם שלום עם סילוק החשד איש באיש.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [שבועות ל"א ע"א] ששני בעלי דין שהיה האחד לבוש בגדים יקרים והשני בגדים בלויים, אומרים למכובד הלבשהו כמותך או לבש כמותו ואחר כך נדין ביניכם, כדי שתהיו שוין, ועכשיו בזמנינו לא ראינו בית דין שעשה כן.

ועוד אמרו זכרונם לברכה¹ שמצוה להושיבם בשוה ולא האחד למעלה מחבירו או האחד בישיבה והאחר בעמידה, רק בתלמיד חכם ועם הארץ שאמרו בהם, מושיבין החכם ואומרים לעם הארץ שב, ואם לא ישב אין מקפידין על כך. ואמרו זכרונם לברכה² שאם באו לפניך הרבה דינין (ג) ויש ביניהם דין יתום ואלמנה, שמצוה להקדימן, שנאמר [ישעיהו א', י"ז] שפטו יתום ריבו אלמנה, כלומר שבדינם נצטוינו לזרז יותר מבדין אחרים. וכן אמרו זכרונם לברכה³

שדין תלמיד חכם קודם לדין עם הארץ, (ד) ודין
 אשה קודם לדין איש, לפי שבושת האשה
 מרובה⁴, וכל זה שאמרנו בכלל בצדק תשפוט
 הוא. וענינים אלו עם יתר פרטי המצוה, במקומות
 מפורזים בתלמוד, ומהן הרבה בסנהדרין
 ושבועות.

(ה) ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן
 בזכרים, שהן חייבין לדון ולא הנקבות. ואולם גם
 הנקבות חייבות במה שאמרנו שהוא בכלל מצוה
 זו, והוא לדון החבר לכף זכות.

להשוות הנעלי דינין שלא יכבד זה יומר מזה שנאמר
(תק"ט טו, ט) בלדק משפט עמיטן.

סה"מ מ"ע קעז - סמ"ק רבה - חינוך רלה 6

בצדק תשפוט עמיתך להשוות בעלי דינין דתנו
רבנן בפרק שבועת העדות (ג, א) בצדק
תשפט עמיתך שלא יהא אחד עומד ואחד יושב
אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך
דבר אחר בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את
חבירך לכף זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט
עמיתך עם שאתך בתורה ובמצוות השתדל לדונו
יפה יפה ועוד שנינו (אבות פ"א מ"ב) הוו מתונים
בדין ומביאה בפרק קמא דסנהדרין (ו, ג) ועוד
דורש ואצוה את שופטיכם כנגד מקל ורצועה
שתהא זריז לעשות הכל לשם שמים' ושנינו
במסכת אבות (פ"א מ"ט) יהודה בן טבאי אומר
אל תעש עצמך כעורכי הדיינין וכשיהיו בעלי
דינין לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכו'.

7 **ן תלמיד חכם לא יהא צועק וצוח בשעת דבורו בבהמות חיות. ולא ינביה קולו ביותר אלא דבורו בנחת עם כל הבריות. וכשידבר בנחת יותר שלא יתרחק עד שיראה כדברי נבי חרוח. ומקדים שלום לכל האדם כדי שתהא רוחן נחה היטב. ודן את כל האדם לכף זכות. מספר בשבח חכירו ולא בננותו כלל. אהב שלום ורודף שלום.**

בהדיא: "ובכללה גמ"כן שיתחייב שידן את
חכירו לכף-זכות", מלשון "שיתחייב" משמע
בהדיא דאיירי בכל אדם, דהתרי"ג מצות
נאמרו לכל ישראל. וראה כי דברינו אמת,
דבמשנה דאבות וכן ברמב"ם הלכות דיעות
הנ"ל דאיירי במידות נאמר: והוי דן את "כל
אדם" לכף-זכות, ובמירא דשבועות הנ"ל
ובספר המצוות הנ"ל דאיירי בביאור המצות
עשה דבצדק וכו' נאמר: והוי דן את
"חבירך" לכף-זכות, חבירך משמע שאתה
מכירו שאינו רשע:

8 **ואל יתפס עלי הקורא לאמר, שכוודאי**
הרמב"ם חולק על רבינו יונה והסמ"ג
והסמ"ק, וטוב שהיה רק מידה בעלמא ולא
מצות עשה, והראיה שהרמב"ם כתב שם
בסוף מאמרו במשנה הנ"ל, "שהוא מדרכי
החסידות". דזה אינו, דהרמב"ם איירי שם
באדם שאין אני מכירו, אם הוא צדיק אם
רשע, לזה בודאי אין אני מחויב מן התורה
לדונו לכף-זכות רק מידה טובה בעלמא. וכן
ברמב"ם בפרק ה' מ"הלכות דעות" בהלכה
ז', שמונה זה בין מידותיו של תלמיד
חכם טו, ומשמע דהוא רק מידה בעלמא,
התם איירי גמ"כן ככהאי גוונא:
ותדע, דהא העתיק שם לשון המשנה
דאבות: "הוי דן את כל אדם
לכף-זכות", אבל אנו איירינן באיש, שאנו
מכירו שאינו רשע רק מן הבינונים, שם הוא
חיובא דאורייתא. והראיה מהרמב"ם גופא
ב"ספר המצוות" (במצוה קעז) הנ"ל כתב

9 **ודוי דן את כל האדם לכף זכות. פנינו כשיהיה אדם שלא תדע בו אם לדיק הוא אם רשע ותרצהו שיעשה מעשה או יאמר דבר שאם תפרשהו על דרך אחת יהיה טוב ואם תפרשהו על דרך אחרת יהיה רע קח אותו על**

הטוב ולא תחשוב בו רע אבל אם יהיה האדם נודע שהוא לדיק מפרסם ובטעולות הטובות
וכראה לו פועל סכל עניינו מורים שהוא פועל רע ואין אדם יכול להכריעו לטוב אלא
בדוחק גדול ואפשר רחוק הוא ראוי שתקח אותו שהוא טוב אחר שיש שום נדא אפשרות
להיותו טוב ואין מותר לך לחשדו ועל זה אמרו (א) כל החושד בכשרים לוקה בגופו וכן
כשיהיה רשע ויתפרסמו מעשיו ואחר כן ראוייה
שיעשה מעשה סכל ראוייתו מורות שהוא טוב ויש
בו נדא אפשרות רחוק לרע ראוי להשמר ממנו ואלא
תאמן בו שהוא טוב אחר שיש בו אפשרות לרע ועל
זה נאמר (א) (גם) כי יחקן קולו אל תאמן בו וגו'
וכשיהיה בלתי ידוע והמעשה בלתי מכריע לא' משני
הקלוות צריך בדרך החסידות שתדין לכף זכות איזה
קלה שיהיה משני הקלוות:

10 הווי דין את כל האדם לכה זכות. זה מדבר על אדם שאין יודעין בו אם הוא צדיק אם רשע.

11 אבריש לקיש*הרושד בכשרים לוקה בגופו דכתיב והן לא יאמינו לי וגו'

12 הוא פורש ובוכה שחשדוהו צדוקי דהם פורשין ובוכין *דא"ר יהושע בן לוי כל הרושד בכשרים לוקה בגופו

והס הו נוכין שחשדוהו כי חסר בחולתו נחמוד ונחמוד מחשבה רעה על אדם שענינו מסופק אלף לזרד הכרחו כמו שחלפה :

13 חנא רבי ר' ישמעאל אמר ראת תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל החרדר אוריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה והני מילי בדברים שבגופו אבל בממנא עד דמהדר למריה :

14 (כד) ואם החוטא הוא ת"ח וירא חטא. אזי אסור כלל ואפי' להוכיחו בינו וזינו ואפי' על דרך תוכחה מוסר ויראה. כי אסור להרהר אחריו כלל. ולא נופני שמא עשה תשובה. אלא מפני שודאי עשה תשובה. ואף אם יגרו תקפו פעם. נפשו מרה לו אח"כ ולצבו ירא וחרד מאוד. ודאגתו לאשמתו. ויגנותיו לעונותיו. גם כי הרואה ראוי שיירא לנפשו ולאמר בלבו. אחרי כי האיש ירא שמים. אולי זכיותיו מרובין מעונותיו. וכבר אמרו חכמינו הקדושים שהאיש אשר זכיותיו מרובין מעונותיו הנה הוא מעדת לדיקים. וכמה גדול חטאו של מי שלא שם כבוד והידור לדיקים ואף גם עאלכו' אם ביזה אותו מה:

עין גדול, אם הלכה כדבריו, דנראה, לעינות דעתי, דדין הגמרא הוא רק לעניין לימוד זכות, אבל לא לפטור על-ידי זה ממצות עשה דאורייתא של הוכחה, וכהאי גוונא מצאתי לעניין אחר בתשובת "חות יאיר" הג"ל (בסימן סג) וזה לשונו שם באמצע התשובה ולא נלמד מזה לפסולי ערות רק הנשאר בפסולותו, עד שנדע שעשה תשובה ונ"ל אפילו אם הוא תלמיד חכם, דאמרו רבותינו זכרונם לברכה אל תהרהר אחריו וכו', ואמרו קצת מפרשים דלהררי קאי, אל תהרהר שמא ר"ל שיש ספק, רק ודאי, מכל מקום, היינו: רק לדנו לכף-זכות מה שאין כן להכשירו, גם כאשר לעניין ליטרא דדהבא אין לנו דין תלמיד חכם, הוא הדין לדבר זה עכ"ל:

ואם כן אפשר, דהוא הדין בעניינו גם כן, אין אומרים דין זה כדי להקל מעצמנו ולהפטר על-ידי זה ממצות עשה דהוכחה, והגמרא לא איירי במי שרוצה להוכיחו רק באיש דעלמא, שמהרהר על תלמיד חכם שעומד עדיין בחטא, וצריך עיון:

15 דע, דכתב בספר "יד הקטנה" בפ"ט מהלכות דיעות שלו (בין כו), דאסור אפילו להוכיחו בינו לבין עצמו אפילו בדרך תוכחה מוסר ויראה, מפני שבודאי עשה תשובה טו: ולא תקשה עליו ממה שאמרו בבבא מציעא (לא.): דמצות הוכחה הוא אפילו תלמיד לרב. טו"א ועוד, ממה שאמרו בערבין (טו): אמר רבי יוחנן בן נורי הרבה פעמים לקה עקיבא על-ידי לפני רבן גמליאל וכו'. טו"ב (ואין לדחות משום דרבי עקיבא בגדר תלמיד היה, דהלא מסיים על זה קרא הווספתי בו אהבה, לקיים מה שנאמר (משלי ט ח): "הוכח לחכם וראהבך". משמע דבכל גווני צריך להוכיח לחכם). חדא, ויש לומר דאיירי בדיני ממונות, ואמרין שם (בבריכות יט.) אבל בממנא עד דמהדר למריה טו. ועוד יש לומר, דרוקא למחר ולאחר זמן צריך להחזיק בודאי שעשה תשובה, וכדמשמע לישנא: אם ראתי וכו' בלילה אל תהרהר אחריו ביום שבודאי עשה תשובה, אבל בעת מעשה גופא בודאי חייב להוכיחו: אמנם בעיקר הדין ד"היד הקטנה" צריך

16 והנה כי תראה אדם אשר ידבר דבר או יעשה מעשה ויש לשפט דברו ומעשהו לצד (טובה) [חובה] וקצד הנכות, אם האיש הוא ירא אלהים, נתחייב קדונו אותו לכף-זכות על דרך אמת, גם כי יהיה הדבר קרוב ונוטה יותר אצל הדעת לכף-חובה. ואם הוא מן הבינונים אשר יתרו מן החטא ופועמים יקשלו בו, יש עזיף קשות הספק וקריעו לכף-הנכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קכו ב) הדין את חברו לכף-זכות, המקום דיגהו לכף-זכות, והיא מצנת-עשה מן התורה, שש"אמר (ויקרא יט טו) בצדק תשפט עמיטה. ואם הדבר נוטה לכף-חובה, יהיה הדבר אצ"ה כמו ספק וא"ל פקריעו לכף-חובה. ואם האיש הוא רב מעשיו לרע או בנתו כי אין ראת-אלהים בקבבו, פקריע מעשיו ודבריו לכף-חובה, שש"אמר (משלי כא יב) משפיל צדיק לבית רשע מספף רשעים קרע. וקבר הקדמנו ק"ה פרושו.

17 והוי דן את כל הארם לכף זכות. זה מדבר על אדם שאין יודעין בו אם הוא צדיק אם רשע, או מכירין אותו והוא איש בינתו. סעמים עושה רע ושעמים עושה טוב, ואם יעשה דבר שיש לדונו לחובה ויש לדונו לזכות בשקול הדעת, או אפילו לפי הנראה נוטה לכף חובה יותר, אם משום צד וענין יכול לדונו לזכות, יש לו לומר: לטובה נתכוון. אבל אין הדברים כן בצדיק גמיר ולא ברשע גמור, כי הצדיק אפילו במעשה שכולו רע ונוטה לכף חובה מכל עבר, ידינו לזכות. לאמר: כי בשגגה היתה היצאה מלפני השליט, וראה והביט ובקש מחילה, וכמו שאמרו רז"ל (ברכות יט, א): אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה, שמא ס"ד, אלא אימא רדאי עשה תשובה. פי': „שמא ס"ד", שאם הדבר אליו כשמת, על כל פנים מתהרהר אחריו, או פיורשו: „שמא ס"ד" כיון שהוא ת"ח ועד עתה לא אירע דבר קלקלה בידו על כל פנים מיד עשה תשובה. הנה לך: כי אין לדון לכף חובה צדיק גמור לעולם, וממנו לא הוצרך לומר: והוי דן את כל האדם לכף זכות, גם מן הרשע הגמור לא אמר, כי אם אפילו מעשה כלו טוב, ואין נראה לחוש עליו משום צד וענין, יש לאדם לדונו לכף חובה ולומר: לפנים עשה ואין תוכו כבדו, וכמו שנאמר (משלי כו, כה): „כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תעובות בלבו". וכן כתב הרב רבינו משה בן סימון זצ"ל, ועל ענין זה אמר שלמה בחכמתו (משלי כא, יב): „משכיל צדיק לבית רשע, מסלף רשעים לרע", ר"ל בני אדם חדשים, כי הצדיקים מפני שאינם יודעים לעשות רע אינם מכירים דרכי רשע, כי לא יבינו העושים אותו, ואין הדבר כן, כי הצדיק: „משכיל לבית רשע" ויודע ומכיר ומשגיח רע מעלליו יותר משאר בני אדם שאינם קפדים בדבר כל כך, ולא יתנו אותו אל לבם: „מסלף רשעים לרע", הצדיק כשרואה מעשה רשעים הנראים בדרך טוב, מסלף אותו ומטהו לרע, לאמר: פעל און' כי לא נתכוון למצוה, אך לשם עצמו בחזקת הטובים.

18 (י') נכון מאד. ז"ל רבינו יונה, יהיה הדבר אצלך כמו ספק ואל תכריעהו לכף חוב, ונראה לי שכוונתו למדה טובה בעלמא ולא מצד הדין, ובוה יתורצו כמה ענינים.

(א) בבבא מציעא (דף ע"ה ע"ב) המלוה לחבירו

שלא בעדים וכו' וריש לקיש אמר גורם קללה לעצמו שנאמר תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק ופירש"י כשתובעו וזה כופר הכל מקללין אותו ואומרים שהוא דובר על צדיק עתק וכו' ואחר כך מייתי הגמרא גם כן דרבינא לא רצה להלות לרב אשי משום האי טעמא דגורם קללה לעצמו, ולכאורה יפלא מאד דלמה יהיה מותר לאנשים דעלמא לקלל מטעם ספק את המלוה, פן האמת אתו והלוה הוא הרשע שכופר בחנם ואין לומר דבאמת הקללה היא שלא מן הדין אם כן לא היה ליה לרבינא לחוש לזה כלל דקללת חנם לא תבא, ועוד אטו ברשיעי עסקינן. אבל לפי דברינו הנ"ל ניחא דמצד הדין היכא דכף חוב מכריע יותר אין חיוב לדונו לכף זכות, ובזמנם לא היה הדבר מצוי כלל שאחד ילוה לחבירו שלא בעדים כדמשמע ביומא (ט' ע"ב) דר' אלעזר לא הוי משתעי ריש לקיש בהדיה דמאן דמישתעי ריש לקיש בהדיה בשוק יהיבין ליה עיסקא בלא סהדי ואמרינן מהם מציעא שלשה צועקין ואינם נענין ואחד מהם המלוה לחבירו שלא בעדים, ואם כן אם בא אחד ותובע לחבירו שהלוהו מעות בלא סהדי והוא משיבו לא היו דברים מעולם הדעת נוטה מאד שהאמת והצדק הוא עם הנתבע וזה מוציא עליו לעז בחנם ולכן הכל מקללין אותו*.

(ב) וניחא נמי בזה הא דאמרינן בסנהדרין (כ"ו

* הגה"ה. עוד יש לומר דהטעם משום דצריך להעמידו להנתבע בחזקתו וממילא הוא שמוציא לעז עליו ונכון יותר כתיורין הראשון עד כאן.

עובר משום לפני טור - שטולה על
רוחו של ליה לכסור: **קלנס** - כשחובעו
זה טופר הכל מקללין אותו ולומרין
שהוא דובר על לדיק טתק: **ושפלי** -
ישכח הלאהי ואגרוס קללה לעלמי:

¹⁹ אמר רב יהודה אמר רב "כל מי שיש לו
מעוה ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום
ולפני עור לא תתן מכשול וריש לקיש אמר
גורם קללה לעצמו שנאמר "תאלמנה שפתי:
שקר הדוברות על צדיק עתק אמרו ליה רבנן לרב אשי קא
מה דאמור רבנן שלח ליה בהדי פניא דמעלי שבתא לישדר לי
מר עשרה וזוי דאתרמי לי קמינא דארעא למזבן שלח ליה ניהי
מר סהדי ונכתב כתבא שלח ליה אפילו אנא נמי
שלח ליה כל שכן מר דפריד בנירסיה משתלי
וגורם קללה לעצמי

פטר נסו - ריש לקיש: **פטר וטורש** .
זה כהן הוא שחורש בשביעית ולאמר'
לקמן נחשו כהנים על השביעית :
פניספון - שכי וקיצע על ככיי
הוא א"ג משום ארטנא שכו בעל
הבית לחמש: **פפס** . וזמר כרס:
פקל - דחורסא וליכסא לבית הבד'
לקסור את הפוח היסוס כשטולרין
ליתן בקרה: **פלג יורפ** . לבו יודע
חס לעקל נחטין או לעקלקלס:
פסקלקוס . לעטר על דס:
פפרי - ר' חיאי בר זרעקי ור' שמעון
עליה דריש לקיש: **פנדול סול דין** .
קמתן הוא זה ומעריח בדכריו: **פי**
פני ספס . לעליה שמעברין בה סנה
כדלומרין בפ"ק (ק"י א'): **פספוזין**
פל ספניס . סנמשו סניגורין
לרשעים:

²⁰ ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן
יהוצדק הוו קאולי לעבר שנה בעסיא פנע
ברו ריש לקיש אימפיל בהדיהו אמר איזיל
איחוי היכי עבדי עובדא חוייה להווא גברא
דקא כרבי אמר להן כהן וטורש אמרו לו
יכול לומר אגיסמון אני בתוכו תו חוייה
להווא גברא דהוה כסח בכרמי אמר להן
כהן חומר א"ל יכול לומר לעקל בית הבר
אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל
אם לעקלקלות
אמרו
מורדא הוא דין כי ממו לתתם סליקו לאגורא
שלפיה לדרנא מתותיה אתא לקמיה דרבי
יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית
בשרין לעבר שנה

²¹ אמר רב יהודה בר שילא איך אבי א"ר יוחנן "ששה
דברים אדם אוכל פירותיהו בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקוד תולים
*ועין חפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה *היה את חברו לכף זכות ואני הוא אגן *רנן
אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהו בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב
ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו *ותיז כנגד כולם ** (והני איז מדי אודינא לא)

תני נמי * (בגמילות חסדים שייכי ל"א הני)
בהני שייכי ת"ר הדין תבירי לכף זכות דנין
אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד
מגליל העליון ונשבר אצל בעדיב ארד בדרום
שלוש שנים ערב *יוה"כ אמר לו תן לי שכרי
ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי
מעוה אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן
לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי
כרים וכסתות אין לי הפשל כליו לאחוריו
והלך לביתו בפדו נפש לארד הרגל נפל
בעדיב שכרו בידו תעמי משני ג' חמורים אחד
של מאבל ואחד של משחה ואחד של מיני
מגדים והלך לו לביתו ארד שאבלו ושתי נתן
לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי
שכרי ואמרתני אין לי מעוה במה חשדתי לך
אמרתני שמא פרקמטיא בול נודמנה לך
ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה
ואמרתני אין לי בהמה במה חשדתי אמרתני
שמא משבת ביד אודים בשעה שאמרת
לי תן לי קרקע ואמרתני לך אין לי קרקע במה
חשדתי אמרתני שמא מוכרת ביד אודים⁶)
היא ובשעה שאמרתני לך אין לי פירות במה
חשדתי אמרתני שמא אינן מעושות ובשעה
שאמרתני לך אין לי כרים וכסתות במה
חשדתי אמרתני שמא תקדיש כל נכסו
לשמים א"ל העבדה כך היה הודתי כל נכסי
בשבל הורקוס בני שלא עסק בתורה
וכשבאתי אצל חברי בדרום התירו לי כל נדרי ואחא כשם שדנתני לזכות
המקם ידן אותך לזכות ת"ד *מעושה ברוסד ארד שפרה ריבה ארת בת
ישראל ולמלך השכיבה תרת מרגלותיו למרד יד ופבל ושנה לתלמידיו
ואמר * (להן) בשעה שהשכבתיה תרת מרגלותי במה חשדתיני אמרתני שמא
יש בני תלמידי שאינו ברק לרבי בשעה שירדתי ומבלתי במה חשדתיני
אמרנו שמא מפני שורח הרוך ארע קדי לרבי אמר להם העבדה כך היה
ואתם נעם שדנתוני לכף זכות המקם ידן אתכם לכף זכות תנו רבנן פנע
אתה הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מסחונתא אתה שכל גדולי
רומו מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך הלך רבי
יהושע ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה הלץ תפילו ברוח ארבע אמות
ונבנס ונעל הרלת בפניהן ארד שיצא יד ופבל ושנה לתלמידיו ואמר
* (להן) בשעה שהלצתי תפילין במה חשדתיני אמרתני כסבור רבי לא יכנס
דברי קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי במה חשדתיני אמרתני שמא דבר
מלכות יש בינו לבינה בשעה שירדתי ומבלתי במה חשדתיני אמרתני שמא ניתוח צינורא מפיה על בגדיו של
רבי אמר להם העבדה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות המקם ידן אתכם לזכות:

²² **שאלתא דאסיר** להון לדכית ישראל למיחדד חד על חבריה אלא לידייניה לכף זכות דתניא הדין את חבירו לכף זכות דנין אותו מן השמים לכף זכות ומעשה ברבי עקיבא בן יוסף שהיה מושכר אצל רבי אליעזר בן הורקנוס ועשה עמו שלש שנים כשבא ליפטר ממנו בערב יום הכפורים אמר לו תן לי מעותיי ואלך ואפתס את אשתי ואת בניי אמר לו אין לי מעות שאתן לך והיה רואה מעות בידו תן לי בהמה אמר לו אין לי בהמה שאתן לך והיה רואה בהמה בתוך ביתו תן לי תבואה בשכרי אמר לו אין לי תבואה שאתן לך והיה רואה תבואה בתוך ביתו אמר לו תן לי כרים וכסתות בשכרי אמר לו אין לי כרים וכסתות שאתן לך והיה רואה כרים וכסתות בתוך ביתו תן לי קרקע בשכרי אמר לו אין לי קרקע שאתן לך והיה רואה לו קרקע מה עשה רבי עקיבא הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש מה עשה רבי אליעזר בן הורקנוס המתין עד שיצא חג הסוכות ונטל משואות שלשה חמורים אחד של יין ואחד של שמן ואחד של כל מיני מגורים ומעות בידו והלך לביתו של רבי עקיבא והניח לפניו ואכלו ושתו והוציא המעות ונתן לו אמר לו בני חייך כשאמרת לי תן לי מעותיי ואמרת לי אין לי מעות שאתן לך והיית רואה מעות ביד במה חשדתי אמר לו אמרתי שמא שדות וכרמים נודמנו לו בזול וביקש ליקח מהם כשאמרת לי תן לי בהמה בשכרי ואמרת לי אין לי בהמה שאתן לך והיית רואה בהמה בתוך ביתי במה חשדתי אמר לו אמרתי שמא מושכרות הם ביד אחרים כשאמרת לי תן לי תבואה בשכרי ואמרת לי אין לי תבואה שאתן לך והיית רואה תבואה בתוך ביתי במה חשדתי אמר לו אמרתי שמא רוב פירותיו אינן מעושרין כשאמרת לי תן לי כרי' וכסתו' בשכרי ואמרת לי אין לי והיית רואה כרים וכסתות בתוך ביתי והיית רואה לי קרקע במה חשדתי אמר לו אמרתי שמא הקדיש רבי כל נכסיו לשמים אמר לו העבודה כך היה הורקנוס בני לא היה עוסק בתורה והקדשתי כל נכסיי לשמים כדי שיעסוק בתורה עד שבאתי אצל חכמים והתירו את נדרי